

KATARINA MAZETTI

De vent van het graf hiernaast

— roman —

Vertaald uit het Zweeds door Bertie van der Meij

vangenep
amsterdam

1

*Wie kiest partij voor de doden?
Wie bewaakt hun rechten
luistert naar hun problemen
en geeft hun plantjes water?*

Met mij moet je uitkijken!

Een verbitterde, alleenstaande vrouw met een duidelijk afwijkend gevoelsleven. Wie weet wat ik bij de volgende volle maan ga uitspoken!

U hebt Stephen King toch zeker wel gelezen?

Ik zit hier op een versleten donkergroen bankje bij het graf van mijn man en ik erger me aan zijn grafsteen.

Het is een sober natuurstenen zerkje met alleen zijn naam erop, 'Örjan Wallin' in strakke letters. Eenvoudig, om niet te zeggen overduidelijk, precies zoals hij zelf was. Het was dan ook zijn eigen keuze, hij had bij zijn uitvaartpolis precieze instructies gevoegd over hoe hij begraven wilde worden.

Alleen dat al. Ik bedoel, hij was niet eens ziek.

Ik weet precies wat hij met zijn steen wilde zeggen: De Dood Is Een Volkomen Natuurlijk Onderdeel Van De Kringloop. Hij was bioloog.

Fijn hoor, Örjan.

Een paar keer per week breng ik op deze plek mijn lunchpauze door en in het weekend zit ik er ook nog minstens één keer. Als het begint te regenen haal ik een plastic regenjas tevoorschijn, zo een die je kunt opvouwen en in een hoesje kunt opbergen. Een afgrijselijk ding, ik heb hem bij mijn moeder in de kast gevonden.

Je ziet hier op het kerkhof heel vaak mensen met zo'n regenjas.

Ik ga altijd pas weg als ik hier minstens een uur heb gezeten. Ik hoop natuurlijk dat ik het juiste soort verdriet kan oproepen als ik het maar lang genoeg probeer. Ging het maar slechter met me, dan zou ik er veel beter aan toe zijn, zou je kunnen zeggen. Kon ik hier maar de ene zakdoek na de andere zitten uitwringen, zonder voortdurend mezelf in de gaten te houden om te kijken of het wel echte tranen zijn.

De pijnlijke waarheid is dat ik de helft van de tijd alleen maar woedend op hem ben. Stomme rotzak, had je niet uit kunnen kijken? En wat ik de rest van de tijd voel, lijkt nog het meest op wat een kind voelt bij de dood van zijn twaalf jaar oude parkietje. Juist.

Ik mis het voortdurende gezelschap en onze dagelijkse routine. Niemand zit naast me op de bank met de krant te ritselen, nooit geurt het naar koffie als ik thuiskom, het schoenenplankje staat er kaal bij zonder al Örijans stevige stappers en rubberlaarzen.

Als ik niet op de naam van een zonnegod van twee letters kan komen, moet ik gokken of die hokjes van de puzzel openlaten.

De ene helft van het tweepersoonsbed is altijd opgemaakt.

Als ik niet thuiskom omdat ik door een auto ben overreden, vraagt niemand zich af waar ik blijf.

En niemand trekt de wc door als ik er zelf niet ben.

Hier zit ik dan, op het kerkhof, en wat ik mis, is het geluid van het doortrekken van de wc. *Weird enough for you, Stephen?*

Op een kerkhof krijg ik altijd iets van een krampachtige cabaretier van tweederangs allooi. Kwestie van verdringing en bezwering, natuurlijk – maar goed, dat gun ik mezelf best. Ik heb tegenwoordig niet zo veel anders om handen dan het verdringen van mijn kleine probleempjes.

Samen met Örjan wist ik tenminste wie ik was. Wij definiëerden elkaar, daar heb je immers met zijn tweeën een relatie voor.

Maar wie ben ik nu?

Ik ben volkomen overgeleverd aan eenieder die mij toevallig ziet. Voor de een ben ik een kiezer, voor de ander ben ik voetganger, loontrekker, cultuurconsument, flatbewoner of menselijk kapitaal.

Of alleen maar een samenraapsel van dooie haarpunten, lekkend maandverband en een droge huid.

Natuurlijk, ik kan Örjan nog steeds gebruiken om mezelf te definiëren. Die dienst kan hij me postuum bewijzen. Als Örjan er niet was geweest, had ik mezelf 'vlotte meid 30+, single' kunnen noemen, een uitdrukking die ik gisteren in de krant las, mijn nekharen gingen ervan overeind staan. In plaats daarvan ben ik nu een 'nog jonge, kinderl. weduwe', heel tragisch en melancholiek! Nou, bedankt, Örjan!

Ergens knaagt er een vaag gënant gevoel van pure teleurstelling. Ik ben teleurgesteld omdat Örjan doodgegaan is.

Terwijl wij onze toekomst zowel op de korte als op de lange termijn zo goed geregeld hadden! Een kanovakantie in Värmland en allebei onze eigen gunstige pensioenverzekering.

Örjan zou ook teleurgesteld moeten zijn. Al die tai chi, onbespoten aardappels en meervoudig onverzadigde vetzuren. Wat heeft hij eraan gehad?

Vraagt de tweederangs cabaretier zich af, grijnzend met gele voortanden.

Soms word ik gewoonweg razend namens hem. Het is niet eerlijk, Örjan! Jij, die zulke goede bedoelingen had en die zo competent was!

Na vijf maanden celibaat fladderen er ook af en toe wat onrustige vlinders onder in mijn buik. Het geeft me een gevoel alsof ik een necrofiel ben.

Op het graf naast dat van Örjan staat een monsterlijke steen, een afschuwelijk kitscherig geval. Wit marmer met schoonschrift in goud en met engelen, rozen, vogels, slingerende guirlandes met leuzen erop en zelfs een opmonterend doodskopje en een zeis. Het graf zelf staat propvol planten, het lijkt wel een kwekerij. Er staan een mannennaam en een vrouwennaam met bijna gelijk geboortejaar op de zerk; degene die hen op deze overstelpende manier eer bewijst zal wel een van hun kinderen zijn.

Een paar weken geleden heb ik voor het eerst een nabestaande bij deze kitscherige steen gezien. Hij is van mijn leeftijd, gaat gekleed in een felgekleurd doorgestikt jack en draagt een gewatteerde pet met oorkleppen. Die pet is op zijn Amerikaans aan de voorkant hoger dan aan de achterkant en er staat VERENIGING VAN BOSEIGENAREN op. De man was ijverig aan het harken en wroeten tussen de beplanting.

Bij Örjans steen groeit niets. Een rozenstruikje zou hij waarschijnlijk helemaal verkeerd hebben gevonden, de roos hoort niet thuis in een kerkhofbiotoop. Duizendblad en moerasspirea

vallen echter buiten het assortiment van het bloemenwinkeltje bij de ingang van de begraafplaats.

De Boseigenaar bezoekt het graf met tussenpozen van een paar dagen, steeds rond het middaguur. Hij heeft altijd een lading nieuwe planten en bemesting bij zich. Hij lijkt wel vervuld van kwekerstrots, alsof het graf zijn volkstuintje is.

Laatst kwam hij naast me op de bank zitten. Hij wierp me een zijdelingse blik toe, maar hij zei niets.

Hij rook vreemd en hij had maar drie vingers aan zijn linkerhand.

2

Jezus, ik kan dat mens gewoon niet uitstaan!

Wat zit ze daar toch de hele tijd?

Als ik met het graf bezig ben geweest, ga ik altijd even op het bankje zitten om de afgebroken draad van mijn gedachten weer op te pakken. Zo probeer ik een beetje greep op het bestaan te krijgen, zodat ik er weer een dag of wat tegen kan. Thuis op de boerderij heb ik het te druk om na te denken. Als ik mijn kop niet bij mijn werk houd, gebeuren er geheid allerlei kleine rampen die me weer een dag extra werk bezorgen. Ik rijd bijvoorbeeld met de tractor over een stuk steen zodat de achteras het begeeft. Of een koe trapt een speen kapot omdat ik vergeet het beest een uiernet aan te doen.

Zo'n bezoek aan het graf is de enige adempauze die ik neem, en toch heb ik naar mijn gevoel zelfs daar niet het recht om even te gaan zitten niksen. Ik mag van mezelf pas gaan zitten als ik eerst de boel heb aangeharkt en beplant en op orde gebracht.

En dan zit zij daar.

Bleek als een oude kleurenfoto die al jaren in een vitrine staat. Slap blond haar, een bleek gezicht, witte wimpers en wenkbrauwen, vaalbleke kleren, altijd iets zachtblauws of beigeachtigs. Een beige mens. Het zou verboden moeten worden zoals die vrouw eruitziet – een beetje make-up of een of ander glimmend

sieraad zou tenminste nog de indruk wekken dat het haar iets kan schelen wat de buitenwereld van haar of van haar uiterlijk denkt. Maar nee, met die bleekheid wil ze alleen maar zeggen: ik heb lak aan wat jullie van me vinden, ik zie jullie niet eens staan.

Ik hou van vrouwen die eruitzien alsof ze willen zeggen: hé, moet je mij eens zien, kijk eens wat ik in huis heb! Dan voel ik me als het ware gevleid. Ze moeten glanzende lippenstift op hebben en puntige schoentjes dragen met riempjes, en vlak voor mijn neus hun borsten vooruitsteken. Het maakt me niet uit of die lippenstift uitgelopen is of dat hun jurk zo strak om hun vetrollen zit dat hij bijna kapotscheurt of dat ze zich hebben volgehangen met valse parels – niet iedereen heeft nou eenmaal smaak; wat telt is de poging. Ik word altijd een beetje verliefd als ik een vrouw van middelbare leeftijd zie die een halve dag bezig is geweest met haar uiterlijk, vooral als ze lange kunstnagels heeft en stukgepermanent haar en wiebelige naaldhakken. Zo'n vrouw wil ik omarmen, ik wil haar troosten en vleiende dingen tegen haar zeggen.

Niet dat ik dat ooit doe. Ik kom nooit in aanraking met zulke vrouwen, ik zie ze alleen weleens op het postkantoor of bij de bank. De enige vrouwen die bij mij op de boerderij komen, zijn de inseminator en de veearts. In lange blauwe rubberen schorten, met grove laarzen aan, een hoofddoek om en dreigend zwaaiend met het rietje stierensperma. En denk maar niet dat ze ooit tijd hebben voor een kop koffie – gesteld dat ikzelf tijd zou hebben om die koffie te gaan zetten.

Moeder zeurde de laatste jaren dat ik wat vaker uit moest gaan en een meisje moest zien te krijgen. Alsof er ergens een plek was waar de willige meisjes zomaar voor het oprapen lagen en ik daar alleen maar naartoe hoefde te gaan om er eentje uit

te kiezen. Net als wanneer je in het jachtseizoen je geweer pakt om een haas te schieten.

Moeder wist al veel eerder dan ik dat de kanker haar van binnenuit geleidelijk aan verteerde en dat ik alleen zou achterblijven. Alleen met al het werk op het bedrijf, maar ook alleen in huis, zonder alles wat ze mij al die jaren had gegeven: een gezellig thuis, een fris opgemaakt bed, om de dag een schone overall, lekker eten, altijd hete koffie met versgebakken koekjes. En dan al die klusjes die ze deed, waar ik nooit over na hoefde te denken – houthakken, de kachel warm stoken, bessen plukken en de was doen, al die dingen waarvoor ik nu geen tijd heb. Mijn overall staat stijf van de stront en de zure melk, mijn lakens zijn grauw, het huis is door en door kil als ik binnenkom, en in plaats van koffie neem ik een kop warm water uit de kraan met Nescafé. En iedere dag weer die verdomde worst die kapotgaat in de magnetron.

Ze legde altijd het tweede deel van *Ons Platteland* open-geslagen bij de contactadvertenties naast mijn koffiekopje. Soms had ze een kringetje om een advertentie gezet. Maar ze begon er nooit rechtstreeks over.

Wat moeder niet wist was dat er bij de melkbussen aan de weg geen jonge meisjes meer staan te trappelen van ongeduld om moeder de vrouw te worden van een *Aantr. j. man met eigen bedr.* Die meisjes zijn de afgelopen jaren allemaal naar de stad vertrokken; daar werken ze nu als leidster op een kinderdagverblijf of als ziekenverzorgster, ze zijn getrouwd met automonteurs en vertegenwoordigers en ze overwegen een rijtjeshuis te kopen. 's Zomers komen ze met hun man en met een vlasblond kindje in een draagzak nog weleens naar de oude boerderij van hun ouders om er een paar weken lui in de zon te gaan liggen.

Alleen Carina staat weleens op de loer achter de schappen in de winkel. Carina, die op de middelbare school voortdurend achter me aan zat en die zo plat ging als je je een beetje voor haar uitsloofde. In de zomermaanden is de winkel nog open, wie weet houdt de zaak het nog een paar zomers vol. Soms schiet ze opeens tevoorschijn en dan doet ze net alsof we elkaar toevallig tegen het lijf lopen. Dan begint ze me te ondervragen, of ik al getrouwd ben en kinderen heb. Ze is naar de stad verhuisd, ze woont daar samen met ene Stefan die in het magazijn van Domus werkt, vertelt ze me triomfantelijk, en ze kijkt erbij alsof ik in tranen moet uitbarsten over wat ik ben misgelopen. Ach, lazer toch op.

Misschien heeft dat bleke mens ook wel oude ouders bij wie ze in de zomer gaat liggen luieren. Het zou fijn zijn als ik eens een paar weken van haar af was. Hoewel, 's zomers heb ik toch geen tijd om hiernaartoe te komen, behalve als het eens een dagje giet van de regen en het hooien vertraging oploopt.

En die grafzerk waar ze naar zit te staren! Wat is dat voor een steen? Het lijkt wel iets wat de landmeter heeft neergepoot om een perceelgrens te markeren!

Onze steen heeft moeder destijds voor vader uitgekozen; ik zie wel dat hij opzichtig is, maar ik zie ook alle liefde waarmee ze hem heeft uitgezocht. Ze is er weken mee bezig geweest, had zelfs verschillende catalogi aangevraagd. Iedere dag had ze weer een ander idee om de steen te versieren en op het laatst heeft ze alles er maar op laten zetten.

Die 'Örjan', is dat een vader of een broer, of is het haar man? En als ze het dag in dag uit kan opbrengen om hier naar die steen te gaan zitten staren, waarom kan ze zich er dan niet toe zetten om eens een plantje te poten?

3

*Natuurlijk streeft een wond ernaar zich te dichten
en natuurlijk wil de klok worden opgewonden
(wat is het gênant om op halftwee te blijven stilstaan!)
in afgehakte ledematen ontstaan fantoompijnen.*

Vandaag gebeurde er iets totaal onverwachts.

Het was helder, koud herfstweer en ik maakte in de lunchpauze mijn gewone ommetje naar het graf. De Boseigenaar zat op de bank; hij wierp me een sombere blik toe toen ik eraan kwam, alsof ik huisvredebreuk pleegde op zijn privékerkhof. Hij had aarde aan zijn knuisten, hij had zijn kwekerstaken voor die dag er zeker al op zitten. Hoe zou het komen dat hij maar drie vingers heeft?

Ik ging op de bank zitten en begon te peinzen over wat voor soort kinderen Örjan en ik zouden hebben gekregen. Örjan zou de helft van de tijd vaderschapsverlof hebben opgenomen en hij zou alles hebben geweten van stoffen luiers en praktische draagdoeken. Hij zou naar babyzwemmen zijn gegaan.

We waren vijf jaar getrouwd en al die tijd hebben we nauwelijks ruzie gehad. Zo nu en dan eens een bitse opmerking, een grauw hier en een snauw daar, altijd van mijn kant trouwens, maar het escaleerde nooit.